

ISLAMSKA MISAO

Osnivač i izdavač: Fakultet za islamske studije, Novi Pazar

Za izdavača: muftija dr. Mevlud Dudić

Glavni urednik: muftija dr. Mevlud Dudić

Pomoćnik urednika: hfz. prof. dr. Haris Hadžić

Redakcija: prof. dr. Sulejman Topoljak, prof. dr. Hajrudin Balić,
prof. dr. Mustafa Fetić, hfz. prof. dr. Almir Pramenković, doc. dr.
Siham Mevid

Šerijatski recenzent: hfz. prof. dr. Almir Pramenković

Tehnički urednik: Senad Redžepović

Lektor: Samir Škrijelj

Štampa: Grafičar, Užice

Tiraž: 500 primjeraka

Adresa redakcije: Fakultet za islamske studije,
ul. Rifata Burdževića 1, 36300 Novi Pazar

Štampanje ovog broja pomogla je Vlada R. Srbije - Kancelarija
za saradnju sa crkvama i verskim zajednicama

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Narodna biblioteka Srbije, Beograd

378:28

ISLAMSKA misao : godišnjak Fakulteta za islamske studije

Novi Pazar / glavni urednik Mevlud Dudić. - 2007, br. 1- . - Novi

Pazar : Fakultet za islamske studije, 2007- (Užice : Grafičar). - 24 cm

Godišnje. - Drugo izdanje na drugom medijumu: Islamska misao

(Novi Pazar. Online) = ISSN 2956-2236

ISSN 1452-9580 = Islamska misao (Novi Pazar)

COBISS.SR-ID 141771532

UTJECAJ ARAPSKOG JEZIKA NA RAZUMIJEVANJE HADISI-ŠERIFA

Sažetak

Arapski jezik veoma je važan jezik među ostalim svjetskim jezicima zbog svoje čvrste strukture, prefinjenosti i tečnosti. Pored toga, kada je Svemogući Allah odabrao arapski kao jezik Svoje posljednje objave i Svog posljednjeg poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, time je umnogome povećao važnost, prestiž i slavu arapskog jezika.

Ovo istraživanje bavi se utjecajem arapskog jezika i njegovom ulogom u razumijevanju pravnih i drugih tekstova Sunneta, jer nije moguće istinski razumjeti nakanu Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, osim poznavanjem pravila arapskog jezika i njegovih znanosti. S obzirom da je izvorni Sunnet na arapskom jeziku, učenjaci su propisali onome koji želi izučavati i komentirati hadis i izvoditi šeriatske propise iz njega da pozna je arapski jezik i njegove znanosti imajući u vidu da nepoznavanje istih dovodi do nepravilnog čitanja, prenošenja, razumijevanja i tumačenja hadisa. Stoga sam pokušao u ovom istraživanju da ukážem na važnost poznavanja arapskog jezika i njegovih znanosti za razumijevanje hadisa s jedne i pogubnost njegovog nepoznavanja za (ne)razumijevanje hadisa s druge strane.

Ključne riječi: arapski jezik, hadis, Sunnet, Kur'an, razumijevanje, poznavanje

Abstract

Arabic language is an important language among the world languages due to its solid structure, sophistication and fluentness. In addition of that, Allah Almighty had chosen the Arabic language as the language of his last revelation and for his last Prophet Muhammad, peace be upon to him, thus increased the importance, dignity and glory of the Arabic language.

This research deals with the influence of the Arabic language and its role of understanding the legal and other texts of the Sunnah, because it is not possible to truly understand the intention of the Messenger of Allah, peace be upon to him, without knowledge of Arabic Language rules and Sciences. Since the original Sunnah is in Arabic, the scholars have prescribed that one who wants to study and comment on the hadith and derive Shari'a regulations from it must know the Arabic language and it's Sciences. Ignorance of them leads to incorrect reading, transmission, understanding and interpretation of Hadiths. Therefore I tried in this research to point out the importance of knowing the Arabic language and its sciences for accurate understanding the Hadith on one hand, and the riskiness of misunderstanding the hadith on the other hand.

Keywords: Arabic language, hadith, Sunnah, the Qur'an, understanding, knowledge

Uvod

Primjetno je da je većina muslimana, pogotovo Arapa, u ovom našem vremenu prionula na učenje različitih stranih jezika i hvale se time da predaju u stranim školama i univerzitetima, dok sa druge strane zanemaruju učenje arapskog jezika. Primjetno je, također, da većina diplomata islamskih škola i univerziteta u našoj zemlji vrlo malo znaju arapski jezik i da zbog toga nemali broj njih nisu sposobni za studiozno bavljenje Kur'anom, hadisom i njihovim tumačenjem. Takvom praksom oni se udaljavaju od Allahove knjige, Njegovog programa, Sunneta i teže im je primijeniti Njegov zakon. Što se više jaz između njih i arapskog jezika povećava, to su oni sve udaljeniji od islama i gube svoj identitet.

Jezik je za svaki narod sredstvo komunikacije, način razmišljanja i simbol ponosa. Što se arapskog jezika tiče, on je pored toga i jezik islama, jer je Svemogući Allah na tom jeziku objavio Svoju časnu Knjigu Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji je pripadao zajednici koja je govorila taj jezik. Svemogući Allah kaže:

إِنَّا جَعَلْنَا هُزْأَنَا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

„Mi je objavljujemo kao Kur'an, na arapskom jeziku, da biste razumjeli.“
(Ez-Zuhruf, 3)

Uzvišeni Gospodar, također, kaže:

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَا هِبْلَسَانَ لِكَيْ تَبْشِرَ بِهَا الْمُتَّقِينَ وَتُنذِرَ بِهِمُومًا لَدَا

„Mi smo Kur'an učinili lahkim, na tvome jeziku, da bi njime one koji se Allaha boje i grijeha klone obradovao, a inadžije nepopustljive opomenu.“ (Merjem, 97)

Časni Kur'an i Poslanikov hadis objavljeni su na arapskom jeziku i ko želi studiozno razumjeti značenja ajeta Allahove knjige i hadise Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, mora naučiti arapski jezik, budući da je arapski jezik dio vjere i njegovo nepoznavanje predstavlja prepreku za razumijevanje Kur'ana i Sunneta i dovodi do manjkavog

izučavanja šeriatskoih znanosti sa svim disciplinama koje one obuhvataju. Kažem manjkavog imajući u vidu da musliman danas može dosta toga naučiti iz islamske literature koja je već objavljeno na našem jeziku.

S obzirom na to da je poznavanje ovog jezika uvjet koji je Allah postavio za shvatanje Kur'ana i Sunneta, učenjaci su iz toga izveli da je poznavanje arapskog jezika jedan od uvjeta za idžtihad u tumačenju Kur'ana i Sunneta. A idžtihad je ulaganje maksimalnog truda u spoznaji šeriatskog propisa, ili Allahove nakane putem Njegovih dokaza.

Ljudi su kroz historiju zanemarivali ovaj uvjet tako da smo došli u situaciju da neki od onih koji pišu knjige na arapskom jeziku o šeriatskim propisima i ostalim šeriatskim znanostima, kada je završe, daju je lektorima koji ispravljaju jezičke greške. Pitamo se, kako je shvatio značenja ovih fraza prije nego što je znao njihovu jezičku ispravnost ili pogrešnost? Da li ih je razumio na osnovu pravila arapskog jezika kao uvjeta na kome se bazira percepcija i shvatanje, ili je to samo prenošenje i ukras koji on numerira na stranicama svoje knjige nakon što je završi?

Ovaj članak dolazi kao podsjetnik na važnost arapskog jezika za nas u našem vjerskom životu u razumijevanju odredbi naše vjere iz njenih osnovnih izvora. Tačnije rečeno, ovdje ćemo ukazati na važnost i utjecaj arapskog jezika na razumijevanje drugog izvora islama - sunneta Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kao i pogubnost pogrešnog shvatanja hadisa Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, uslijed nikakvog ili nedovoljnog poznavanja arapskog jezika.

Želio sam sudjelovati u osvjetljavanju ove teme, pa sam napisao ove stranice ukratko, pojašnjavajući, olakšavajući i podsjećajući na ovu dužnost i upozoravajući na njeno olako uzimanje ili zanemarivanje.

Važnost arapskog jezika za razumijevanje, studiozno izučavanje i prakticiranje islama

Postoje tri postulata po pitanju kojih se svi ljudi slažu i svi jezici participiraju u njima, a to su:

- Jezik je sredstvo komunikacije među ljudima
- On je jedna je od najvažnijih alatki razmišljanja
- On je sredstvo stjecanja znanja i spoznaje

Međutim, arapski jezik se razlikuje od svih ostalih jezika po karakteristikama koje ga izdvajaju od njih i po kojima se uzdigao nad ostalim jezicima svijeta, te postao među njima poput Mjeseca među planetama.

To je jezik Allahove knjige, Kur'ana Časnog, koji je prvi izvor šeriatskog zakonodavstva. Uzvišeni Allah je počastio arapski jezik time što je objavio Svoju častnu Knjigu na njemu, što je nepobitan dokaz da je to najbolji jezik. Tako Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

„Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku da biste razumjeli.“ (Jusuuf, 2)

I kaže:

كِتَابٌ فَصَّلَتْ آيَاتُهُ، قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

„Knjiga čiji su ajeti jasno izloženi, Kur'an na arapskom jeziku za ljude koji znaju.“ (Fussilet, 3)

Isto tako, Svevišnji kaže:

قُرْآنًا عَرَبِيًّا غَيْرَ ذِي عِوَجٍ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ

„U Kur'anu na arapskom jeziku, u kome nema nikakve protivrječnosti, da bi se Gospodara svoga pobojali.“ (Ez-Zumer, 28)

Ovi i mnogi drugi kur'anski ajeti ukazuju na važnost i veličinu arapskog jezika semantikom koju može poreći samo onaj koji se uzoholio.

Arapski jezik je priskrbio veliku čast kada je časni Kur'an objavljen na njemu i Uzvišeni Gospodar ga je odabrao za jezik Objave među ostalim ljudskim jezicima.

Objavljuvanjem Časnog Kur'ana na arapskom jeziku taj je jezik podignut na visok nivo, što znači da je Uzvišeni Allah obavijestio da ga je objavio na arapskom jeziku u kontekstu hvaljenja Svoje knjige Kur'ana, ističući time da je jasna i ne sadrži nikakvu nejasnoću, laž joj je strâna, bilo s koje strane, što jasno ukazuje na čast jezika na kojem je objavljena.

On je jezik pečata poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jezik čistog Sunneta, drugog izvora šeriatskog zakonodavstva. Allah nije poslao nijednog poslanika narodima, a da im se nije obraćao na njihovom jeziku. Uzvišeni tako veli:

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ رَّسُولٍ إِلَّا بِلِسَانٍ قَوْمِهِ لِيُبَيِّنَ لَهُمْ

„Mi nismo poslali nijednog poslanika koji nije govorio jezikom naroda svoga, da bi mu objasnio.“ (Ibrahim, 4)

Arapski jezik je osnova za razumijevanje Kur'ana i Sunneta i prvo sredstvo kominiciranja s njima, jer se oni istinski ne mogu razumjeti, niti izvoditi propisi iz njih osim putem njega.

Na ovom jeziku Arapi su formulirali mudrosti i poslovice, skladali poeziju i govorili najretoričnijim frazama i najljepšim izrazima, pod utjecajem njihovog arapskog jezika, koji im je napravio intelektualnu, veličanstvenu i cijenjenu kulturu i civilizaciju.

Mustafa Sadik er-Rafi'i kaže: „Ako razmotrimo njihov jezik, u njemu ćemo vidjeti oličenu istinsku kulturu i civilizaciju čiji su uvjeti u cijelosti ostvareni. On je za njih more života u kojem su svi elementi skoncentrirani. Iz njega je emanirao ovaj intelektualni trend i oni jedan drugom daju vjetar u leđa, kao da je on taj koji je odgojio i balansirao njihove duše, popravio ih i iskrenim učinio jednostavnošću svojih oblika i visinom svojih jezičkih struktura, tako da su njihova pokoljenja rasla uz stanje savršenstva u njihovom jeziku, jer ga uobičajeno primaju od svojih

roditelja i naroda. On je učinkovitiji u njihovom obrazovanju i odgajanju od odgajatelja sa njegovim odgojem i učitelja sa njegovim znanjem i knjigama, jer su to psihološki pokreti tokom kojih dominira stanje ekstaze prirode u njima.“ (Er-Rafi'i, 2000:1/170)

Pored toga, arapski jezik predstavlja „svetost“ za muslimane, tako da čovjek ne može biti musliman dok na arapskom jeziku ne izrekne šehadet koji je ključ pristupanja u islam i prva obaveza čovjeka obveznika. Isto tako je ispravno da musliman uči Kur'an samo na arapskom jeziku. Učenje Fatihe jedan je od stubova namaza, koji je jedan od temelja islama, pa musliman ne može obavljati namaz ako ne nauči nešto od arapskog jezika. Zato je obavezno da svaki musliman nauči onoliko arapskog jezika sa koliko će mu namaz i ostali propisi biti ispravni. Ista je stvar i sa hadžom, koji je jedan od glavnih stubova islama, a tokom kojeg se izgovara telbija i drugi govorni obredi na arapskom jeziku itd.

Što se tiče znanosti, uistinu su islamske znanosti nastale i počelo je pisanje knjiga u islamskom ummetu nakon objave Kur'ana, a prednjačile su knjige iz tefsira Kur'ana i usuli fikha. Nakon toga su napisane mnoge knjige iz islamskih znanosti na arapskom jeziku. Učenjaci su postavili uslove koje treba ispuniti onaj koji želi steći zvanje mudžtehida u vjeri. Oni su se razišli u nekim od tih uslova, ali su se svi složili po pitanju dobrog poznavanja arapskog jezika kao osnovnog uvjeta za mudžtehida, kome idžtihad nije ispravan bez dobrog poznavanja arapskog jezika na kom je objavljen Kur'an Časni i kojim je govorio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. Kur'an i Sunnet su dva osnovna izvora islamskog zakonodavstva, pa je obaveza onih koji žele dostići stepen idžtihada da poznaju ovaj jezik, kako bi razumjeli nakanu Uzvišenog Allaha i riječi Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Propis učenja arapskog jezika

Veliki broj učenjaka smatra da je učenje arapskog jezika dužnost za svakog onoga koji želi da proučava šeriatske znanosti.

Šejhul-islam Ibn Tejmije kaže: „Znaj da jezička navika snažno i efektno utječe na um, moral i vjeru, a također utječe na poistovjećivanje sa generacijama ashaba i tabiina sa samog početka ovog ummeta, jer poistovjećivanje sa njima pojačava razumijevanje, vjeru i moral. Također, arapski jezik je sastavni dio vjere, a njegovo poznavanje je stroga obaveza. Razumijevanje Kur’ana i Sunneta je farz, a oni se mogu razumjeti samo razumijevanjem arapskog jezika, a ono bez čega nema upotpunjenja vadžiba i samo je vadžib.“ (Ibn Tejmije, 1950:207)

Ebu Amr ibnul-’Ala smatrao je arapski dijelom vjere koji je nerazdvojjiv od nje, kao što je ona nerazdvojiva od njega. Njegov stav je došao do Abdullaha ibnul-Mubareka koji je rekao: „Istinu je rekao.“ (El-Hamevi, 1993:1/10)

Imam Šafija, Allah mu se smilovao, pridavao je važnost tome da pojasni važnost znanja arapskog jezika, praveći razliku između potrebe svakog muslimana za tim znanjem i potrebe onih koji žele znanost razumijevanja Časnog Kur’ana i Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta te spoznaju Allahovih odredbi u njima, pa je u svom djelu *Er-Risale* o prvoj grupi rekao: „Svaki musliman mora se potruditi da nauči toliko arapskog jezika da može da posvjedoči da nema drugog boga osim Allaha i da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik, da na arapskom jeziku uči Allahovu knjigu i izgovara zikr poput onoga što mu je stavljeno u dužnost kao tekbir ili onoga što mu je naređeno kao tesbih, tešehhud itd.“ (Šafija, 1938:48)

Što se tiče onog koji se slijedi, prema riječima Šafije, on ima poseban tretman po pitanju nivoa arapskog jezika koji treba poznavati. Tako u *Er-Risali* stoji: „Ne zna objasniti ajete Kur’ana niko ko ne poznaje širinu arapskog jezika, mnoštvo njegovih oblika, skupinu njegovih značenja i

razliku među njima. A ko ga nauči nema nedoumica koje ima onaj koji ga ne zna.“ (Šafija, 1938:50)

Bez arapskog jezika musliman ne može prakticirati propise svoje vjere, niti razumjeti Kur'an i Sunnet, a prevashodno ne može se ni na koji način specijalizirati u šeriatskim znanostima, jer je arapski jezik sredstvo za razumijevanje u tom domenu i bez njega se generira iskrivljena, zamršena i dezorijentirana misao.

Učenje arapskog jezika za obične muslimane je farz kifaje – dužnost koju ako obavi dovoljan broj muslimana sa ostalih ta dužnost spada. U tom pogledu Ibn Tejmije kaže: „Poznato je da je učenje i poučavanje arapskom jeziku farz kifaje. Naši ispravni prethodnici su odgajali svoju djecu na ispravnom izgovoru jezika. A nama je naloženo naredbom ili poželjnošću da memoriramo pravila arapskog jezika i ispravimo govor koji se udaljava od njih, čime ćemo sačuvati način razumijevanje Kur'ana i Sunneta i ugledati se na arapske klasičare u njihovom besjedništvu. A ako bi ljudi bili ostavljeni da upražnjavaju svoj način izgovora, to bi bio ogroman nedostatak i sramota.“ (Ibn Tejmije, 2004:32/252)

Es-Sujuti kaže: „Nema sumnje da je poznavanje arapskog jezika sastavni dio vjere, budući da je to jedan od farzova kifaje, a putem nje spoznajemo značenja riječi Kur'ana i Sunneta.“ (Es-Sujuti, 1986:2/302)

Potrebna količina znanja arapskog jezika

Prethodno smo predočili da svaki musliman treba i mora naučiti od arapskog jezika onoliko koliko mu je potrebno da obavi farzove koji nisu prihvaćeni ako se obave na bilo kom drugom jeziku osim arapskog, kao što je to npr. slučaj sa surom Fatiha i tekbirom ihrama.

Isto tako, uopćeno je predočeno šta je obavezno od arapskog jezika naučiti radi idžtihada, to jest istraživanja u Kur'anu i Sunnetu i svim ostalim šeriatskim izvorima radi preuzimanja propisa direktno iz njih. Međutim, pored svega ovoga, ukazala se potreba za dodatnim i detaljnim pojašnjenjem, jer su neki ljudi iz iskaza uleme razumjeli nešto dru-

go od onoga što su oni, ustvari, imali nakanu reći, pa su mislili da je ono što od arapskog jezika nauče u javnim školama dovoljno da shvate dokaze Kur'ana i Sunneta. Vjerovatno će same riječi učenjaka otkriti istinu i otkloniti predrasude.

Ibn Kudama el-Makdisi u svom djelu *Revadun-nazir* kaže: „Uvjet za mudžtehida jeste ovladavanje plodonosnim izvorima propisa, a to su osnove koje smo detaljno spomenuli: Allahova Knjiga, Sunnet, konsenzus uleme (idžma'), istishabul-hal (princip pretpostavke nastavljanja nekog stanja koje je egzistiralo dok se ne dokaže suprotno) i analogija (kijas) povezana s njim.“ (Ibn Kudama el-Makdisi, 2009:406)

Isti autor zatim kaže: „On treba poznavati dokaze i njihove uvjete, nešto jezika i gramatike putem kojih će lakše razumjeti govor Arapa, praviti razliku između izričitog, očiglednog i sažetog govora, stvarnog značenja i metafore, općeg i posebnog značenja, jasnog i manje jasnog, apsolutnog i ograničenog, teksta i sadržaja, izgovora i percepcije. On je obavezan od svega toga naučiti samo onu količinu potrebnu da razumije Kur'an i Sunnet, da njome ovlada govornim situacijama i dokuči pojedinosti nakana u njima.“ (Ibn Kudama el-Makdisi, 2009:408)

Ulema i dugoročni praktičari u ovom domenu znaju da količina jezika na koju se ovdje aludira zahtijeva dugo i podrobno studiranje pod nadzorom učenjaka koji su je prije stekli i prakticirali. Možda oni koji su olahko shvatali pridavanje važnosti arapskom jeziku i sa malo toga što nije dovoljno od jezika se zadovoljili nakon što su pročitali riječi poput Ibn Kudaminih, Allah mu se smilovao, zamijetili su njegovu izreku: „Potrebno mu je nešto jezika i gramatike“, te su razumjeli da je bilo koliko poznavanja gramatike dovoljno, izvlačeći ovu misao iz konteksta i konstatirali da su potrebnu količinu već dostigli. Oni nisu obratili pažnju na preostali dio teksta, u kome stoji da stepen koji se mora dostići u jeziku jeste onaj kojim će biti olakšano razumijevanje onoga što je spomenuto poslije toga. Isto tako, oni nisu promislili njegove riječi po pitanju traženog stepena znanja u ovom domenu, a one su: „...i da ovlada govornim situacijama i dokuči pojedinosti nakana u njima“, jer poimanje pojedinosti i nakana govora će se postići isključivo sa visokim stepenom po-

znavanja arapskog jezika. Isto tako, ovladavanje jezikom može se postići svjesnim prakticiranjem istog pod nadzorom učenjaka.

To je Eš-Ševkani objasnio tako dobro da je odagnao svaku sumnju po pitanju ovog važnog uvjeta. Tako on u svom djelu *Iršadul-fuhul* kaže: „Spoznati njihova značenja i specifičnosti njihovih jezičkih konstrukcija i svih prelijepih prednosti koje one sadrže može samo onaj koji dobro poznaje gramatiku, morfologiju, figurativna značenja i retoriku, sve dok mu se ne potvrdi kompetentnost u svakoj od ovih naučnih disciplina kojom će se prisjetiti svega što mu zatreba kada naiđe na nešto iz tog domena. Samo na ovaj način pravilno će razmotriti dokaz i iz njega pravosnažno izvući propise.“ (Eš-Ševkani, 2011:823)

Onda je objasnio tim nemarnicima, kako za sebe ne bi tvrdili da su dostigli potreban stepen jezika za razmatranje šeriatskih dokaza, kako se obrazuje kompetentnost u tim naučnim disciplinama arapskog jezika, pa je rekao: „Kompetencija se potvrđuje dužinom prakticiranja i mnoštvom druženja sa vodećim učenjacima u ovim naučnim disciplinama.“ (Eš-Ševkani, 2011:823)

Kako bi Eš-Ševkani otklonio sve zablude iz umova onih koji olahko shvataju važnost učenja arapskog jezika, dok oni diskutuju o dokazima i odgovoru učenjacima oponentima, on je prije prethodno navedenog citata rekao: „A ko smatra da je potrebna količina ili stepen ovim naučnim jezičkim disciplinama poznavanje sažetaka ili prosječnih knjiga koje su napisane u tom domenu, on je zbilja zastranio.“ (Eš-Ševkani, 2011:823)

Šejh Abdul-Kadir Bedran, komentator djela *Revdatun-nazir*, komentirao je prethodno navedene riječi Ibn Kudame: „I poznavanje nešto jezika kako bi lakše razumio govor Arapa“ i kazao: „Izrazom *nešto* ukazao je na činjenicu da nije uvjet da postigne stepen Halila i Mubrida, da zna sav jezik i udubi se u gramatiku, već onaj stepen koji se odnosi na Allahovu knjigu i Sunnet pomoću kojeg će ovladati govornim situacijama i dokučiti istinske nakane. To je značenje riječi onih koji o uvjetima

mudžtehida kažu da “prosječno poznaje arapski jezik, njegove osnove i stilistiku” (Bedran, 1995:2/348)

Dakle, značenje toga da je prosječnog stepena u arapskom jeziku jeste da nije na nivou učenika sažetaka s jedne, niti na nivou velikih imama u jeziku koji temeljito znaju njegove pojedinosti i ovladali su raznim vrstama formuliranja u njemu i svim jezičkim dokazima s druge strane, tako da su oni u jeziku poput četiri imama mudžtehida u šeriatskim odredbama. Stepenn koji se nalazi između ove dva prethodno spomenuta nivoa nesumnjivo je, prema učenjacima, velika i duboka količina. A za postizanje sposobnosti u arapskom jeziku potrebno je razumijevanje, temeljito uvježbavanje i duga praksa.

Primjetno je u onome što je prethodilo od riječi Ibn Kudame el-Makdisija, Allah mu se smilovao, da je sažeto spomenuo gramatiku, ali nije detaljno izložio koja je to potrebna količina po pitanju nje, kako je to sažeo i Eš-Ševkani i spomenuo morfologiju, figurativna značenja i retoriku.

Što se tiče sažetog spominjanja gramatike, morfologije, figurativnih značenja i retorike, to je zato što su one česta tema u svim djelima i svi oni osjećaju potrebu za njima te nije moguće zanemariti ništa od toga. Sve prethodno pomenuto je obavezno stjecati “dok mu se ne potvrdi kompetencija u svakoj od ovih jezičkih disciplina”, kako je to Eš-Ševkani u onome što je prethodilo istakao.

Ono što su ovi imami spomenuli nije pojedinačno mišljenje, kako to tvrde oni koji olahko shvataju važnost arapskog jezika, već je to tema koje nisu lišene knjige o metodologiji šeriatskog prava koje se međusobno u tome vrlo malo razlikuju. Oni koji su nemarni prema ovom uvjetu - učenju arapskog jezika - nemarni su prema razumijevanju Kur’ana i Sunneta.

Jezik Poslanika s.a.v.s.

Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, nije bio poput ostalih ljudi, jer ga je Allahu bavezao Objavom i odlikovao ga Svojom Knjigom. Ova odlika i obaveza mogu biti date samo velikom čovjeku koji će prihvatiti i izvršiti veličanstveni emanet od Velikog Gospodara. U njegovoj, sallallahu alejhi ve sellem, ličnosti sabrale su se sve osobine ljudske potpunosti, pa je postigao najveći ugled i stepene - bio je vođa svoga naroda i čak vođa cijelog čovječanstva. Pošto su Arapi bili narod koji je njegovao retoriku i elokventnost govora on je, sallallahu alejhi ve sellem, bio najretoričniji i najelokventniji čovjek.

Eš-Šerif er-Redijj kaže: „Hadis, kao što je drugi izvor Šerijata, također je gramatički i stilistički izvor. To je mišljenje velikog broja učenjaka stilistike i književnosti koji ističu da poslanički govor nije kao govor Stvoritelja, ali je iznad govora najrječitih stvorenja. On sadrži jezgrovit govor i izvanrednu stilistiku i retoriku. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u govoru najelokventniji, najretoričniji i najstilističniji među Arapima.“ (Er-Redijj, 1422:7)

On je „nepismeni“ čovjek koji je zadivio Arape i nearape elokvencijom svog jezika, kvalitetom svoje retorike i snagom svoje logike. Ovaj božanski odabir sam po sebi je nadnaravna pojava, jer kako da se nepismenom čovjeku, koji se nije sreo sa bilo kojim učenjakom niti je pohađao bilo kakvo obrazovanje, objavi najelokventniji i najstilističniji govor? On je promijenio mjerila čitavog univerzuma, a da i ne spominjemo mjerila Arapa i arapskog jezika.

Dr. Hasejn Mu'nis je rekao: „Zbog toga, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u svojim obraćanjima i hadisu dostiže najviši nivo stilistike. Uobičajeno mišljenje među istraživačima bilo je da je džahilijetska poezija najveći dokaz za arapski jezik prije islama i u doba Poslanika, ali sada nam je jasno da je najveći dokaz za njega u obraćanjima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.“ (Mu'nis, 1988:205)

Govor ljudskih bića ne može nadmašiti njegov, sallallahu alejhi ve sellem, govor. To je ljudsko čudo koje je premašilo elokvenciju i nadare-

nost Arapa i izazvalo ih. To je govor u kojem se očituju božanska značenja u poslaničkim izrazima, iako nije dostigao stepen Kur'ana Časnog i njegovu nadnaravnost, ali je sastavni dio Objave i na drugom je mjestu kao izvor islama nakon njega. Što se poezije tiče, uprkos njenoj elokvenciji, ona je na trećoj poziciji i jedan stepen manje od ova prva dva izvora. Ahmed Hasan ez-Zejat kaže: „Vjerodostojni hadisi koji se prenose od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, su mnogobrojni i ovjereni su pečatom retorike, inspiracije i genijalnosti zbog njegovog rasta u plemenu Kurejš, njegovog dojenja u plemenu Banu Saad (dva najelokventnija arapska plemena), njegovog poznavanja jezika Kur'ana, njegovog znanja jezika Arapa, njegove urođene sposobnosti kreiranja visokih stilova i uspostavljanja novih izraza za novonastala vjerska fikhska značenja. Međutim, njegova jezička vrijednost i povijesna semantika ne uzdižu se do stepena Kur'ana u tome.“ (Ez-Zejat, 1993:73)

Uistinu je uspostavljanje novih izraza sa kojim je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, promijenilo stanje svih Arapa, posebno Kurejša, kojem je promijenilo život, razmišljanje i uvjerenja. Ova inovacija je zapanjila Arape, promijenila duše, pokrenula srca i osvijetlila ih svjetlom njenih riječi i mudročću njenih značenja, pa ih je svojim darom izvela iz tame neznanja i ustrojila elokventnu mladu generaciju koja je sve ostavila iza sebe da bude sa Muhammedom, alejhis-salatu ves-selam, nakon što je bila njegov protivnik i neprijatelj. On je najveći velikan u historiji, njegovo oružje je njegov jezik i njegova lijepa retorika.

Zaista, pažljivo promatranje njegovog govora, sallallahu alejhi ve sellem, ukazuje da je to govorna elita arapskog jezika. Govorio je samo kada je to bilo potrebno, a kada je govorio činio bi to elokventno i razumljivo. Znao je i potpuno ovladao narječjima Arapa. Po tom pitanju dovoljne su riječi koje je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao o sebi: „Poslan sam sa jezgrovitim govorom.“ (El-Buhari, br. 7273)

Ibn Hadžer u djelu *Fethul-bari* navodi: „Po pitanju ovog hadisa postoji komentar Ez-Zuhrija čiji je sažetak da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio sažeto sa malo riječi, a puno značenja. I drugi učenjaci pored Ez-Zuhrija mišljenja su da se izrazom jezgrovit govor

(dževami'ul-kelim) misli na Kur'an u kontekstu njegovih riječi: *Poslan sam, a Kur'an predstavlja vrhunac u sažetku izraza i širini značenja.*" (El-'Askalani, 1390:13/247)

To su, uistinu, lijepo oblikovani izrazi koje karakterizira izvanredno značenje. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, taj stepen nije dostigao treniranjem duha već božanskom voljom. Ovaj hadis je objašnjen u drugoj formi. Imam 'Abdurreuf el-Menavi u glosi djela *Džem'ul-vesail fi šerhiš-šemail* kaže: „Govorio je jezgrovitim govorom, tj. riječima sa malo slova koje u sebi sadrže mnoga značenja. Ovo učenjaci retorike nazivaju stajalište sažimanja i detaljiziranja, u protivnom će se ubrajati u retoriku kada to situacija bude iziskivala, ali je sažimanje samo po sebi bolje, kako su to neki već istakli. Neki su rekli da se pod jezgrovitim govorom misli na univerzalna pravila koja sadrže mnogo ogranaka. Neki su stanovišta da se misli na Kur'an i tome slično što potvrđuje ajet: „*I on ne govori po hiru svome.*“ (En-Nedžm, 3) (El-Kari, 2/11)

Poslanik je bio najretoričniji, najprihvatljivije logike među ljudima i govorio je samo kada je to bilo potrebno. Muhammed Ahmed Džadul-Mevla Bek kaže: „Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, bio je jedinstven u tome da mu je dato toliko elokvencije i retorike sa kojom se mogao obraćati svim arapskim plemenima, a svako od njih je imalo svoj dijalekt i svoju doktrinu. On je u obraćanju njima na njihovom dijalektu bio najretoričniji i najbolje logike... Znao je svaki dijalekt, izrazi mu ne bi bili nejasni, niti bi mu se niz izlaganja prekidaio, niti bi se pretvarao u svom govoru.“ (El-Mevla Bek, 1968:15)

Zaista su vrhunska retorika i najviši stupnjevi elokvencije sabrani u njegovom, sallallahu alejhi ve sellem, hadisu. Njegova logika je bila precizna, jasna i besprijekorna. El-Kadi Ijjad o tome kaže: „Što se elokvencije jezika i stilistike govora tiče, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je u tome bio na najvećem stepenu i na mjestu ne kome se znalo za pokornu ćud, vještinu metoda, konciznost odlomka, jasnost izraza, rječitost govora, preciznost značenja i nepostojanje pretvaranja. Data mu je, sallallahu alejhi ve sellem, jezgrovitost govora, odlikovan je izvanrednom mudrošću, podučen je dijalektima Arapa i obraćao se

svakom plemenu i diskutirao sa njima na njihovom jeziku, natjecao se sa njima u načinu njihove retorike, tako da su ga mnogi njegovi ashabi u više navrata pitali za objašnjenje njegovih riječi i tumačenje njegovog govora... Njegov razgovor s Kurejšom, ensarijama i stanovnicima Hidžaza i Nedžda nije bio kao njegov razgovor sa Zul-Meš'aril Hamdani i Tuhfetun-Nehdi..." (Ijjad, 2013:115-116)

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio je retoričar retoričara. To je ljudska retorika koja nije ekvivalentna retorici bilo kojeg drugog čovjeka. U tom kontekstu, Ramadan el-Buti kaže: „Zaista nema nikakve sumnje da se hadis Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, smatra vrhuncem retorike, ljepote i sjaja do koje je stigao govor Arapa. On je čist od izobličenog rimovanja i teških arhaizama, što su dvije bolesti arapskog govora u našem vremenu. Isto tako, klonio se sažimanja kada je to bilo potrebno i oduživanja kada je to bilo beskorisno, mada je ovaj balans veoma rijetko u kontinuitetu ispravan kod ostalih mimo njega. Kada poredi ili navodi primjer došao bi sa najbližim i najboljim poređenjem bez dubokog istraživanja i kompliciranja. Kada savjetuje ili usmjerava skladao je svoje savjete kao poslanu mudrost izrečenu sjajnim izrazima poput zvijezde na kojoj je primjetan sjaj poslanstva, trag nadahnuća i slast iskrenosti. Ali i pored toga i on je svoje hadise izricao sa obiljem ideja, spontano i odmah bez prethodne pripreme i razmišljanja.“ (El-Buti, 2011:47-48) Ovako je njegov govor, sallallahu alejhi ve sellem, obuhvatao sve karakteristike retorike oličene u kvalitetu i ispravnosti izraza, ljepoti i preciznosti značenja. To je, uistinu, božanski dar kojim ga je Uzvišeni Allah odlikovao nad ostalim ljudima.

Ovakav je bio njegov, sallallahu alejhi ve sellem, govor. Cjelokupno čovječanstvo svjedoči da je to najelokventniji govor uopće, koji je sabrao svu snagu, retoriku i ljepotu značenja. To je precizna i nadahnuta arapska priroda koja je nadmašila sve ljudske prirode i proizvela nam govor koji kada bi se svi ljudi sakupili i međusobno se pomagali ne bi došli sa nečim njemu sličnim, niti bi dostigli njegov nivo zbog snage njegove elokvencije i njegove vrhunske retorike, sallallahu alejhi ve sellem.

Važnost arapskog jezika za razumijevanje hadisa

Spomenuli smo da je poznavanje arapskog jeziku uvjet za one koji žele proučavati šeriatske znanosti i da bez njega istraživač ne može ispravno razumjeti Kur'an i Sunnet. Shodno tome, dužnost muhaddisa je da proučava znanosti arapskog jezika kako bi mogao razumjeti hadise Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a zatim posjedovati sposobnost njihovog objašnjenja i donešenja šeriatskih propisa na osnovu toga. A onaj ko želi proučavati Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, hadise, a njegovo poznavanje arapskog jezika je oskudno, više će štete nanijeti nego što će doprinijeti.

El-Asme'ijj kaže: „Najviše čega se bojim za onoga koji traži znanje jeste da se, ako ne poznaje gramatiku, na njega odnose riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

قَالَ لِتَيْصِلَا لِلَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: مَنْ كَذَّبَ بَعْلِي قَلْبِي بَوْرًا مَقْعَدًا هُمَا النَّارُ

„Ko na mene slaže, neka pripremi sebi mjesto u Džehennemu (Muttefekun 'alejhi), jer on, sallallahu alejhi ve sellam, nije nepravilno govorio. Pa koliko god da prenosiš od njega, a nepravilno izgovaraš, slagao si na njega.“ (Ibnus-Salah, 217; El-Hamevi, 1993:29; El-Mizzi, 1992:388)

Ibnul-Dževzijj kaže: „Jedna od znanosti koju obvezno treba poznavati onaj koji se bavi hadisom jeste jezička analiza teksta (i'rab), kako ne bi nepravilno izgovarao tekst hadisa i kako bi ispravno citirao hadis.“ (El-Makdisi, 1999:128)

Šu'be kaže: „Onaj koji proučava hadis, a ne proučava gramatiku, poput je ogrtača burnus bez kapuljače.“ (El-Makdisi, 1999:128)

Hammad ibn Seleme kaže: „Onaj koji izučava hadis, a ne poznaje gramatiku, sličan je magarcu na kome je zobnica u kojoj nema ječma.“ (Ibnus-Salah, 218)

Ibnus-Salah kaže: „Obaveza istraživača hadisa je da iz gramatike i jezika nauči ono što će ga spasiti od sramote nepravilnog izgovora teksta, izvrtanja smisla i njihove štete.“ (Ibnus-Salah, 217-218)

U djelu *El-Kifaje* navodi se da je Eš-Šafi'i, rahimehullah, pripovijedao da ga je neki čovjek pitao: „Vidim da prihvataš svjedočenje onog čiji hadis ne prihvataš!“ Pa sam rekao: „Zbog velike važnosti hadisa, njegovog stepena kod muslimana i jasnog značenja.“ Čovjek upita: „A šta je to?“ Odgovorio sam: „Ako se riječ izostavi iz hadisa, njegovo značenje je pomerenjeno, ili se izgovori drugačije od izgovora muhaddisa, a narator riječi nema namjeru da promijeni hadis, pa promijeni njegovo značenje. Ako onaj koji prenosi hadis ne zna ovo značenje i nije "pаметan" za hadis, onda njegov hadis neće biti prihvaćen. On prenosi ono što ne razumije, ako bude od onih koji ne citira hadis sa svim njegovim harfovima, a prenošenje hadisa verificira se shodno njegovim značenjima, a on ne razumije značenje.“ Rekao je: „Zar onome ko je pravedan neće biti prihvaćen hadis?“ Rekao sam: „Da, ako je onakav kako sam opisao. To je stanje jasne sumnje zbog koje se njegov hadis odbija.“ (El-Hatibul-Bagdadi, 2002:501)

U knjigama biografija se kao jedan od primjera za nepravilan izgovor nekih prenosilaca hadisa, što ukazuje na neadekvatno poznavanje arapskog jezika, navodi i primjer Ismaila ibn ebu Halida: „Hešim je rekao: "Ismail pretjerano griješi u izgovoru. Govorio bi: - Pripovijedao mi je taj i taj od *njegov babo* (عن أبوه).“ (El-Bekčeri el-Hanefi, 2001:2/163)

Ibn Tejmijje kaže: „Za tumačenje Kur'ana i hadisa moraju se znati izrazi koji ukazuju na nakanu Allaha i Njegovog Poslanika i kako da se razumiju njihove riječi. Poznavanje arapskog jezika kojem smo poučavani jedna je od stvari koje nam pomažu da shvatimo nakanu govora Allaha i Njegovog Poslanika i semantiku izraza, jer je nepoznavanje istog uzrok većine zabluda onih koji su zalutali. Oni su počeli tumačiti Allahov i Poslanikov govor onim zašta su tvrdili da na to ukazuje. Međutim, u stvarnosti nije bilo tako.“ (Ibn Tejmijje, 2004:78)

Obaveza muhaddisa, prije nego pristupi memoriranju i objašnjavanju hadisa, jeste da nauči arapski jezik i njegove konstrukcije kako bi ispravno mogao razumjeti poslanički tekst. A ako se posveti hadisu prije jezika, nepravilno će izgovarati tekst hadisa i pogrešno razumijevati njegove izraze.

Hadžib ibn Sulejman kaže: „Čuo sam Veki'a da kaže: "Došao sam kod El-E'ameša da od njega učim hadis, pa sam, izgleda, nepravilno izgovorio izraz, našta mi je on rekao: 'Ebu Sufjane, ostavio si ono što ti je preče od hadisa.' Upitao sam ga: 'Ebu Muhammede, a šta je to preče od hadisa?' Rekao je: 'Gramatika', pa mi je El-E'ameš najprije diktirao gramatiku, a zatim mi je diktirao hadis.""

El-Abbas ibn el-Mugire ibn Abdurrahman prenosi od svoga babe da je rekao: „Došao je Abdulaziz ed-Deraverdijj u grupi ljudi kod mog babe da mu ponude knjigu, pa im je Ed-Deraverdijj počeo čitati knjigu, a jezik mu je bio loš i ružno i nepravilno je čitao tekst. Tada je moj babo rekao: „Teško tebi Deraverdijj! Bilo je prevashodnije da poboljšaš svoj jezik prije razmišljanja o ovoj aktivnosti. To ti je preče od bilo čega drugog.“ (El-Halili, 302-303)

U uvodu svoje knjige *Tehzibul-kemal fi esmair-ridžal hafiz* El-Mizzi kaže: „Onaj koji čita ovu našu knjigu trebao je izučiti pozamašnu količinu znanosti arapskog jezika: njegovu gramatiku, sami jezik, morfologiju, znanost osnovnih i sporednih grana, hadiske znanosti, historiju i ljudske epohe. Ako je sve ovo izučio, mnogo će se okoristiti ovom knjigom i moći će raspoznati vjerodostojne i apokrifne hadise, što je osobitost muhaddisa, koju ko stekne i ispuni sve njene uvjete predvodit će ljude svog vremena u ovoj znanosti i biti proživljen na Sudnjem danu pod bajrakom Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, ako Allah da. (El-Mizzi, 1992:156)

Jedno od pravila koje su muhaddisi spomenuli kada su govorili o postulatima kojima se dokazuje da je hadis izmišljen i lažan jeste „nepravilnost i izobličenosť izraza hadisa“. (El-Dževzije, 99) A nepravilan izraz razlikuje samo onaj koji poznaje govor Arapa, njegova značenja i stilove.

Stoga, hafiz El-'Iraki u svojoj *Elfijje 'alel-hadis* kaže: „Neka pazi onaj koji nepravilno izgovara i onaj koji griješi pri čitanju da njegov hadis ne bude imao izobličeno značenje, pa da bude obuhvaćen njegovim riječima: "Ko slaže..." Stoga je obavezna gramatika onome koji to istražuje.“ (El-'Iraki, 1425:121)

Muhaddisi su pridavali važnost ovom aspektu, a možda je jedan od najistaknutijih vidova njihovog interesa to da su formirali vrstu hadiskih znanosti koja je poznata pod imenom „spoznaja neobičnih hadisa“ (معرفة) (غريب الحديث) koja pridaje važnost objašnjenju značenja neobičnih izraza u hadisima. O tome su napisana mnoga djela od kojih su najpoznatija: *En-Nihaje fi garibil-hadis* od Ibnul-Esira i *Garibul-hadis* od Ebu Ubejda i dr.

Utjecaj neznanja arapskog jezika na (ne)razumijevanje hadisa

Nema sumnje da je arapski jezik jedan od važnih alata koje muhaddisi koriste pri razumijevanju Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, hadisa. Neovladavanje pravilima ovog jezika i njegovim znanostima može dovesti do zapadanja u zabludu i skretanja s pravog puta, a ovo su neki primjeri koji to potvrđuju:

1) Neki su ustvrdili da se riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: لَا تَسُبُّوا الدَّهْرَ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الدَّهْرُ – „Nemojte psovati vrijeme, jer je Allah, uistinu, vrijeme“ (Muttefekun ‘alejhi) odnose na pravac Dehrija. Oni nisu znali da je značenje: „Ne psujte vrijeme kada vas zadese nevolje i ne pripisujte ih njemu, jer je, uistinu, Allah Onaj koji vas je time pogodio, a ne vrijeme.“ Ako psujete vrijeme, psovka će pasti na onoga ko je to stvarno učinio, a ne na vrijeme, jer je običaj Arapa u predislamskom dobu bio da pripisuju djela vremenu, pa su govorili: „Pogodilo ga je vrijeme u njegovom imetku“; „Snašlo ga je prokletstvo i nedaće vremena“, pa su sve odredbe Uzvišenog Allaha koje su se dešavale pripisivali vremenu i govorili: „Allah prokleo vrijeme“; „Allah uništio vrijeme“ i tome slično. Oni ga psuju zbog djela koja mu pripisuju i time kao da, ustvari, psuju počinitelja, a taj Počinitelj je, uistinu, Allah, pa oni kao da time Njega, neka je slavljjen i Uzvišen, psuju. Molimo Gospodara Uzvišenog da nas sačuva od toga.

2) Buhari i Muslim prenose od Aiše, radijallahu anha, da su neke Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, supruge rekle Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem: „Koja od nas će ti se najprije pridružiti (nakon tvog preseljenja)?“ Rekao je: أَسْرَعُكُمْ لِحَاقًا بِي أَطْوَلُكُمْ يَدًا. „Najprije će mi se

pridružiti od vas ona koja ima najdužu ruku.“ Aiša, radijallahu anha, kaže: „Međusobno su mjerile svoje ruke da bi znale koja ima najdužu ruku, pa je najdužu ruku imala Zejneb, jer je ona radila svojom rukom i udjeljivala sadaku.“ (Muttefekun ‘alejhi)

Ovaj hadis je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao svojim ženama, pa su mislile da se odnosi na ezoteričko značenje riječi *dug*, koja je suprotna riječi *kratak*, pa je Sevda, jedna od njegovih supruga, mislila da se to na nju odnosi, jer je ona imala najkraće ruke. Kada je preselila Zejneb bint Džahš, radijallahu anha, prije nje, tada su saznale da je ono što se podrazumijeva pod riječi dužina - dobročinstvo i darežljivost, a Zejneb je najviše od njih udjeljivala sadaku. Ovo je u saglasnosti sa jezikom Arapa, jer oni kažu: „Taj i taj ima najdužu ruku“ u slučaju darežljivosti (Er-Razi, 1992:1/275), što ukazuje na to da je pravo značenje: „Taj i taj je široke ruke.“ A da nije bilo ovog shvatanja ovaj hadis bi bio nejasan.

Iz ovog primjera jasno se vidi da onoliko koliko muhaddis bude u mogućnosti da razumije arapski jezik, toliko će moći da razumije šeriatska pravila i Poslanikove hadise i iz njih izvodi šeriatske propise.

3) Primjer za to su i riječi Uzvišenog Allaha u poznatom hadisu kud-siju: *وَأَنْ تَقْرَبَ إِلَيَّ بِشِبْرِ تَقَرُّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنْ تَقْرَبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا تَقَرُّبْتُ إِلَيْهِ بَاعًا، وَإِنْ أَتَانِي مَشِي أْتَيْتُهُ* - „Ako Mi se približi koliko jedan pedalj, Ja mu Se približim koliko lakat. Ako Mi se približi za lakat, Ja mu Se približim za hvat. Ako Mi u susret krene idući, Ja krenem njemu žureći.“ (Muttefekun ‘alejhi)

Mu'tezile su izazvale prepirku sa učenjacima hadisa zbog njihovog prenošenja hadisa poput ovoga i pripisivanja istoga Allahu, Slavljenom i Uzvišenom, jer on navodi na pomisao, shodno njihovoj percepciji, da se ovdje radi o poistovjećivanju Uzvišenog Gospodara s njegovim stvorenjima u materijalnoj blizini, hodanju i trčanju, a to nije prikladno savršenstvu božanstva.

Imam Ibn Kutejbe im je odgovorio u svojoj knjizi *Te'vil muhtelefil-hadis* rekavši: „Zaista je ovo sravnjivanje i poređenje, ali se ovdje misli na: “Ko Mi dođe žurno sa pokornošću, doći ću Mu sa oprostom brže nego je on došao”, aludirajući na to izrazima idenje i žurba.“

To je isto kao kada se kaže: „Taj i taj žuri u zabludu.“ Riječ الإبضاع znači brzi hod. Ovdje se ne misli da on ide tim brzim hodom, već se misli da on žuri u zabludu, pa je upotrebom riječi الوضع aludirao na žurbu.

Isti je slučaj i sa riječima Uzvišenog Allaha: وَالَّذِينَ سَعَوْا فِي آيَاتِنَا مُعَاجِرِينَ - *A oni koji se budu trudili da dokaze Naše poreknu, uvjereni da će Nam umaći...*“ (El-Hadždž, 51) Riječ السعي znači brzanje u hod. Ovdje se ne misli na to da oni stalno hodaju, već na to da žure sa svojim nijetima i djelima.“ (Ibn Kutejbe, 2009:419-420)

4) Primjer za to je i ono što prenose Buhari i Muslim od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

اشْتَكَّتِ النَّارُ إِلَى رَبِّهَا فَقَالَتْ: رَبِّ أَكَلِ بَعْضِي بَعْضًا!، فَأَذِنَ لَهَا بِنَفْسَيْنِ: تَفْسٍ فِي الشِّتَاءِ وَتَفْسٍ فِي الصَّيْفِ، فَأَشَدُّ مَا يَجْدُونَ مِنَ الْحَرِّ، وَأَشَدُّ مَا يَجْدُونَ مِنَ الرَّمْهَرِيرِ

– „Džehennemska vatra se požalila svom Gospodaru i rekla: ‘Gospodaru, samu sebe pojedoh!’, pa joj je Allah dopustio dva oduška, jedan zimi, a jedan ljeti, i to je najveća vrućina i najveća hladnoća koju osjećate.“ (Buhari i Muslim)

Razumijevanje ovog hadisa možda je nekima bilo teško jer znaju da su razlozi za promjenu godišnjih doba poznati, a temelje se na kosmičkim zakonima, koje učenjaci znaju. Međutim, ako želimo razumjeti ovaj hadis u skladu s gramatičkim pravilima arapskog jezika i njegovim značenjima, shvatamo onda da se ovaj hadis svodi na metaforu i umjetničko predstavljanje. Tako on predstavlja najveću vrućinu kao odušak Džehennema, a najveću hladnoću kao drugi odušak Džehennema, a Džehennem među vrstama kazni posjeduje najveću toplotu i najveću hladnoću.

Dakle, pomoću ovoga se razumije hadis i sve nejasnoće su ovim uklonjene.

5) Također, jedan od tih primjera jeste i to što neki tvrde da islam sadrži mitove i promovira ih. Kao dokaz za tu svoju pokvarenu i lažnu tvrdnju navode hadis kojeg prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhu, da je Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

الْحَمَّى مِنْ فَيْحِ جَهَنَّمَ فَأَبْرِدُوهَا بِالْمَاءِ

– „Groznicu je od žestoke žege Džehennema, pa je rashladite vodom.“
(Muttefekun ‘alejhi)

Oni kažu: „Groznicu nije od žestoke žege Džehennema, već od žestoke žege sa zemlje, a prljavština koja se na njoj nalazi pomaže u stvaranju mikroba.“

Pisac ne poznaje znanosti arapskog jezika i ne zna da se jedno od njihovih poglavlja naziva metafora koju shvataju svi koji izučavaju arapski jezik i razumiju ga. Oni znaju da ljudi o žestokoj vrućini kažu: „Otvorila su se vrata Džehennema“, aludirajući time na to da u atmosferi vlada žestoka vrućina, pa je poistovjećuju sa vrućinom Džehennema, ne aludirajući ovdje na doslovno i istinsko značenje tih riječi.

6) Neki su odbacili hadis Ubade ibn es-Samita, radijallahu anhu, da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

اللَّهُمَّ أَحْيِي مِسْكِينًا، وَأَمِتِّي مِسْكِينًا، وَأَحْشُرِي فِي زُمْرَةِ الْمَسَاكِينِ

– „Gospodaru moj, oživi me kao siromaha, usmrti me kao siromaha i proživi me u skupini siromaha“ (Et-Tirmizi i Ibn Madže), jer je razumio da riječ المسكينة znači siromaštvo u novcu i imetku i potreba za traženjem od ljudi, što je u suprotnosti s utjecanjem Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od smutnije siromaštva i njegovog traženja od Allaha da mu podari poštenje i bogatstvo. Allahov poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, tražio je utočište kod Allaha od siromaštva i spomenuo ga zajedno s nevjerovanjem, pa je rekao:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكُفْرِ، وَالْفَقْرِ

“Gospodaru moj, tražim utočište kod Tebe od nevjerovanja i siromaštva“ (Ebu Davud i Ahmed), pa mu je njegov Gospodar darovao bogatstvo i rekao: “I siromah si bio, pa te je imućnim učinio?” (Ed-Duha, 8)

Iz tog razloga, spomenuti hadis je predmet odbacivanja, a istina je da se pod riječi المسكينة ovdje ne misli na siromaštvo, već se pod njom misli na skromnost i umjerenost. Ibnul-Esir je rekao: „Ovim se aludira

na skromnost i poniznost i da ne bude arogantan i ohol.“ (Ibnul-Esir, 1421:438)

Ovako je živio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, daleko od života onih koji se prave važnim, pa je sjedio onako kako su sjedili robovi i siromašni i jeo onako kako oni jedu, tako da dođe stranac, pa ga ne prepoznaje među njegovim ashabima, jer je on s njima kao jedan od njih. U svojoj je kući, svojom rukom zašivao svoju obuću, krpio svoju odjeću, muzao svoju ovcu i mljeo ručnim mlinom s robinjom i dječakom. A kada je neki čovjek ušao kod njega, tresući se iz strahopoštovanja prema njemu, on mu je rekao:

هَوِّنْ عَلَيَّكَ، فَلَسْتُ بِمَلِكٍ، إِنَّمَا أَنَا ابْنُ امْرَأَةٍ مِنْ قُرَيْشٍ، كَانَتْ تَأْكُلُ الْقَدِيدَ بِمَكَّةَ

– „Ne uzimaj to tako ozbiljno, jer ja nisam kralj, već sam sin žene iz Kurejša, koja je jela pastrmu (القَدِيدُ) - u duge komade izrezano i na suncu sušeno meso) u Meki.“ (Ibn Madže i el-Hakim)

Eš-Šatibi je naveo još niz primjera za ono čime bi nerazumijevanje arapskog jezika moglo rezultirati u izučavanju Kur’ana i Sunneta, a zatim je rekao: „U ovim primjerima jasno se vidi kako se greška u arapskom jeziku manifestira na Allahov, Slavljjen neka je i Uzvišen, govor i sunnet Njegovog poslanika Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, i da to može da dovede do izvrtnja smisla riječi. A ashabi, radijallahu anhum, pošteđeni su toga, budući da su Arapi i nisu imali potrebu za učenjem arapskog jezika za razumijevanje Allahovih, Uzvišen neka je, i Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, riječi. Zatim su oni koji su došli poslije njih, a nije im arapski jezik bio maternji, ulagali trud u njegovo učenje sve dok ga nisu naučili. (Eš-Šatibi, 2008:3/264-265) To je zato što Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govori arapskim jezikom, tako da onaj ko ne razumije taj jezik neće razumjeti njegove riječi.

Ibn Tejmije kaže: „Ko ne poznaje jezik ashaba kojim su se obraćali jedni drugima i kojim im se obraćao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njihovu uobičajenu praksu u govoru, izvrtaće smisao riječima. Zaista mnogi ljudi odrastaju na terminologiji svog naroda i svojoj uobičajenoj praksi poimanja riječi, a zatim te riječi pronalaze u riječima Gospodara,

ili Njegovog Poslanika ili ashaba, pa misle da je nakana Gospodara, ili Njegovog Poslanika, ili ashaba u tim riječima ono značenje koje te riječi imaju u uobičajenoj praksi i terminologiji njegovog naroda, ali se nakana Gospodara, Njegovog Poslanika i ashaba bude razlikovala od toga.“ (Ibn Tejmije, 2004:1/243)

Zaključak

Arapski jezik je jezik islama i spremnik njegove kulture i civilizacije. On se odlikuje karakteristikama po kojima je jedinstven među drugim svjetskim jezicima, jer je to jezik Časnog Kur'ana i jezik nepatvorenog Sunneta. Zato Uzvišeni Allah jamči očuvanje arapskog jezika, jer je njegovo očuvanje jedna od neophodnosti za očuvanje Časnog Kur'ana i vjerodostojnog hadisa. Briga za arapski jezik je briga za islamski Šeriat. Shodno tome, neznalica pravila arapskog jezika, njegovih znanosti i svrhe arapskog diskursa ne može ispravno razumjeti Kur'an i Sunnet.

Arapski jezik jedna je od neophodnih alatki za muhaddise i bez njegovog poznavanja oni prave mnogobrojne greške, ne razumiju mnoge hadise i nailaze na velike poteškoće u njihovom razumijevanju i tumačenju.

Zbog svega gore spomenutog, smatramo da je potrebno uložiti ogroman napor u širenju arapskog jezika među muslimane koji ga ne znaju i poboljšanju njegovog stepena poznavanja među onima koji ga znaju, jer je ovo jedna od najboljih stvari koje im pomažu da bolje razumiju Kur'an, Sunnet, islamske znanosti i islamsku kulturu i civilizaciju uopće.

Literatura

Kur'an s prijevodom, Starješinstvo Islamske zajednice Bosne i Hercegovine, Hrvatske i Slovenije, Sarajevo, 1984.

Bedran, Abdul-Kadir: *Nuzhetul-hatiril-'atir*, tom 2, Dar Ibn Hazm, Bejrut, Mektebetul-huda, Re'sul-hajme, 1995.

Ebu Davud u svom *Sunenu*, Kitabul-edeb, Ebvabun-neumi, Bab ma jekulu iza asbeha, 4/324, br. 5090; Ahmed u svom *Musnedu*, 34/52, br. 20409; Šejh Šu'ajb Arnaut kaže: Isnaduhu kavijj'ala šart Muslim; El-Albani ga smatra dobrim u *Sahihu suneni ebi Davud*, 3/250.

Ebu Zehre, Muhammed: *Hatemun-nebijjin, sallallahu alejhi ve sellem*, El-mu'temeul-alemijjus-salisu lis-sireti, es-sunnetin-nebevijjeti, Devha, 1400. h.

El-Albani, Muhammed Nasiruddin: *Silsiletul-ehadisid-da'ifeti vel-mevdu'a ve eserahas-sejji' fil-umme*, Mektebetul-me'arif, Rijad, tom 5, prvo izdanje, 1996.

El-'Askalani, Ahmed ibn Ali ibn Hadžer: *Fethul-bari bi šerh sahihil-Buhari*, El-Mektebetus-selefijje, El-Džiza, tom 13, 1390. h.

El-Bekčeri el-Hanefi, 'Alaud-din Mugletaj ibn Kalidž ibn Abdullah: *Ikmalu tehzibil-kemali fi esmair-ridžal*, Verifikacija: Ebu Abdurrahman 'Adil ibn Muhammed i dr., El-Farukul-hadise lit-tiba'ati ven-neđr, Kairo, Tom II, prvo izdanje, 2001.

El-Buhari: *El-Džami'us-sahih*, Kitabul-i'tisam bil-kitabi ves-sunne, hadis br. 7273.

El-Buti, Muhammed Se'id Ramadan: *Fil-hadisish-šerifi vel-belagatin-nebevijje*, Darul-fikr, Damask, prvo izdanje, 1432, h. – 2011.

El-Džahiz, Ebu Usman 'Amr ibn Bahr: *El-Bejanu vet-tebjin*, Verifikacija: Abdusselam Muhammed Harun, Mektebetul-Handži, Kairo, tom 2, sedmo izdanje, 1998.

El-Dževzijje, Ibn Kajjim: *El-Menarul-munifu fis-sahihi ved-da'if*, Verifikacija: Jahja ibn Abdullah es-Sumali, Daru 'alemil-fevaid,

El-Hakim u *El-Mustedreku*, 2/506, br. 3733. i kaže: „Vjerodostojan je shodno uvjetima Buharije i Muslima.“ Sa njime se u tome slaže i Ez-Zehab.

El-Halili, Ebu Ja'la el-Halil ibn Abdullah ibn Ahmed, ibnul-Halil: *El-Iršadu fu ma'rifeti 'ulemail-hadis*, verifikacija: Muhammed Se'id ibn 'Umer Idris, Mektebetur-Rušd, Rijad.

El-Hamevi, Ebu Abdullah Jakut: *Mu'džemul-ediba'*, Darul-garbil-islamijj, Bejrut, tom I, prvo izdanje, 1993.

El-Hatibul-Bagdadi, Ebu Bekr Ahmed ibn Ali ibn Sabit: *El-Kifaje fi ma'rifeti usul 'ilmir-rivaje*, Verifikacija: Ebu Ishak Ibrahim ibn Mustafa Alu Bahbah ed-Damjati, Darul-huda, Mit Gamr, prvo izdanje, 2002.

El-'Iraki, Ebul-Fadl 'Abdurrahim ibnul-Husejn: *Elfijjetul-'Irakijjil-musemma bit-tebsire vet-tezkire fi 'ulumil-hadis*, verifikacija: El-'Arabi ed-Daiz el-Ferjati, Mektebetud-daril-minhadž, Rijad, prvo izdanje, 1425. h.

El-Kari, Ali ibn Sultan Muhammed: *Džem'ul-vesail fi šerhil-šemail*, komentar: 'Abdurreuf el-Menavi, Mustafa el-Babi el-Halebi ve ehavejh, Egipt, tom II.

El-Makdisi, Abdullah Muhammed ibn Muflih: *El-Adabuš-šer'ijje*, verifikacija: Šu'ajb el-Arnaut etc., Muessesetur-risale, Bejrut, tom II, drugo izdanje, 1999.

El-Makdisi, Muveffekud-din Ibn Kudama: *Revadun-nazir ve džunnetul-munazir*, Muessesetur-risale naširun, Damask, 2009.

El-Mevla Bek, Muhammed Ahmed Džad: *Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, el-mesulul-kamil*, Mektebe ve matbe'a Muhammed 'Ali Sabih ve evladuhu, Kairo, šesto izdanje, 1968.

El-Mizzi, Džemaluddin ebul-Hadždžadž Jusuf: *Tehzibul-kemal fi esmair-ridžal*, verifikacija: Beššar 'Avvad Ma'ruf, Muessesetur-risale, Bejrut, tom XVIII, prvo izdanje, 1992.

El-Mizzi, Džemaluddin ebul-Hadždžadž Jusuf: *Tehzibul-kemal fi esmair-ridžal*, verifikacija: Beššar 'Avvad Ma'ruf, Muessesetur-risale, Bejrut, tom I, prvo izdanje, 1992.

Er-Rafi'i, Mustafa Sadik: *Tarihu adabil-'arab*, tom 1, Darul-kutubil-il-mijje, Bejrut, 2000.

Er-Rafi'i, Mustafa Sadik: *Tarihu adabil-'arab*, tom 2, Darul-kutabil-'arabijj, Bejrut, 1974.

Er-Rafi'i, Mustafa Sadik: *Vahjul-kalem*, Darul-kitabil-'arabijj, Bejrut, 2012.

Er-Razi, Fahrudin Muhammed ibn Omer ibnul-Husejn: *El-Mahsulu fi 'ilmi usulil-fikh*, verifikacija: Taha Džabir Fejjad el-'Alvani, Muassesetur-risale, Bejrut, tom I, drugo izdanje, 1992.

Er-Redijj, Muhammed ibn Husejn eš-Šerif: *El-Medžazatun-nebevijje*, Darul-hadis, Kairo, I izdanje, 1422. h.

Es-Sujuti, Abdur-Rahman Dželaluddin: *El-Muzhir fi ulumil-luga ve enva'iha*, Tom 2, Menšuratul-mektebetil-'asrijje, Bejrut, 1986.

Eš-Šafi'ijj, Muhammed ibn Idris: *Er-Risale*, Matbe'a Mustafa el-Babi el-Halebi ve evladuhu, Kairo, 1938.

Eš-Šatibi, Ebu Ishak Ibrahim ibn Musa: *El-I'tisam*, Verifikacija: dr. Hišam ibn Isma'il es-Sinijj, Daru lbnil-Dževzi, Ed-Demmam, tom III, prvo izdanje, 2008.

Eš-Ševkani, Muhammed ibn Ali: *Iršadul-fuhul ila tahkikil-hakk min 'il-mil-usul*, Dar Ibn Kesir, Damask – Bejrut, 2011.

Et-Tirmizi, Ebu 'Isa Muhammed ibn 'Isa: *El-Džami'ul-kebir*, verifikacija: dr. Beššar 'Avvad Ma'ruf, Darul-garbil-islamijji, tom III, prvo izdanje, 1996, hadis br. 2018.

Et-Tirmizi, Ebu 'Isa Muhammed ibn Sevre: *Eš-Šemailul-Muhammedijje*, Komentar: 'Izzet 'Ubejdu-De'aas, Darul-hadis, Bejrut, treće izdanje, 1988.

Et-Tirmizi u svom *Sunenu*, Ebvabuz-zuhd, Babu ma džae enne fukara-el-muhadžirine jedhulunel-džennete kable agnijaihim, 4/155, br. 2352; Ibn Medže u svom *Sunenu*, Kitabuz-zuhd, Babu mudžalesetil-fukara', 2/1381, br. 4126; El-Albani ga smatra vjerodostojnim u Sisliletul-ehadis-sahiha, 1/618, br. 308.

Ez-Zejjat, Ahmed Hasan: *Tarihul-edebil-arebijji*, Darul-ma'rife, Bejrut, 1993.

Ibn Kutejbe, Ebu Muhammed Abdullah ibn Muslim: *Te'vil muhtelefil-hadis*, verifikacija: Ebu Usama Selim ibn'Abdul-Hilalis-Selefijjil-Eserijj, Daru Ibnil-Kajjim, Rijad, Daru Ibn 'Affan, Kairo, Drugo izdanje, 2009.

Ibn Madže u svom *Sunenu*, Kitabal-at'ime, Babul-kadid, 2/1101, br. 3312., U djelu Ez-Zevaid stoji: „Ovaj sened je vjerodostojan i prenosioci su povjerljivi.“

Ibn Tejmije, Ahmed: *Medžmu'ul-fetava*, tom 1, Medžme'al-melik Fahd li tiba'atil-mushafiš-šerifi, Medina, 2004.

Ibn Tejmije, Ahmed: *Medžmu'ul-fetava*, tom 7, Medžme'al-melik Fahd li tiba'atil-mushafiš-šerifi, Medina, 2004.

Ibn Tejmije, Ahmed: *Iktidaus-siratil-mustekimi muhalefetu ashabil-džehim*, Matbeatus-sunnetin-nebevijje, Kairo, 1950.

Ibn Tejmije, Ahmed: *Medžmu'ul-fetava*, tom 32, Medžme'al-melik Fahd li tiba'atil-mushafiš-šerifi, Medina, 2004,

Ibnul-Esir, Medžduddin ebus-Se'adatil-Mubarek ibn Muhammedil-Džezerijj: *En-Nihaje fi garibil-hadisi vel-eser*, Daru ibnil-Dževzi, Ed-Demmam, prvo izdanje, 1421. h.

Ibnul-Mulekkin, Siradžuddin Ebu Safijj: *El-Bedrul-muniru fi tahridžil-ehadisi vel-asaril-vaki'ati fiš-šerhil-kebir*, verifikacija: Ahmed ibn Sulejman ibn Ejjub i dr., Darul-hidžre, tom 8, prvo izdanje, 2004.

Ibnus-Salah, Ebu 'Amr 'Usman ibn 'Abdurrahman Eš-Šehrezuri: *Mukaddimetu Ibnis-Salah*, Verifikacija: Nuruddin 'Itr, Darul-fikr, Damask, Darul-fkril-mu'asir, Bejrut.

'Ijjad, el-Kadi, Eš-Šifa' bi ta'rif hukukil-Mustafa: *Džazetu dubejid-devlij-je lil-Kur'anil-kerim*, Dubai, prvo izdanje, 2013.

Mu'nis, Husejn: *Tarihu Kurejš*, Ed-Darus-su'udijje, Džedda, I izdanje, 1408. h.-1988.

Muttefekun 'alejhi: Buhari u *Kitabu bed'il-halki*, Bab sifetun-nari ve eneha mahluka, 4/120, br. 3260; Muslim u *Kitabul-mesadžid ve mevadi'us-sala*, 1/431, br. 617.

Muttefekun 'alejhi: Buhari u *Kitabu bed'il-halki*, Bab sifetun-nari ve eneha mahluka, 4/120, br. 3261; Muslim u *Kitabus-selam*, Babu li kulli dain devaun vestihbabit-tedavi, 4/1731, br. 2209.

Muttefekun 'alejhi: Buhari u *Kitabut-tefsiril-Kur'an*, Bab ve ma juhlikuna illed-dehr, 6/133, br. 4826; Muslim u *Kitabul-elfazi minel-edebi ve gajriha*, Babun-nehji 'an sebbid-dehr, 4/1763, br. 2246., tekst je iz Muslimovog *Sahiha*.

Muttefekun 'alejhi: Buhari u *Kitabut-tevhid*, Bab kavlullahi te'ala:" 9/121 ,ويحذركم الله نفسه", br.7405; Muslim u *Kitabut-tevbe*, Babu fil-haddi 'alat-tevbe vel-ferehi biha, 4/2102, br. 2675.

Muttefekun 'alejhi: Buhari u *Kitabuz-zekat*, Bab sadekatis-sahihiš-šehih, 2/110, br. 1420; Muslim u *Kitabul-fedail*, Babu min fadaili Zejnebe ummil-mu'mnin, radijallahu anha, 4/1907, br. 2452., tekst je iz Muslimovog *Sahiha*.